

**Vasile Neamțu, *Istoria orașului medieval Baia (Civitas Moldaviensis)*,
Iași, 1997, 250 pagini**

Istoricul Vasile Neamțu - fiu al meleagurilor sucevene și profesor la Universitatea "A.I. Cuza" din Iași - ne oferă *Istoria orașului medieval Baia (Civitas Moldaviensis)*, lucrare ce este - așa cum apreciază un prestigios confrate într-ale aceleiași nobile îndeletniciri - "o operă de mare acribie științifică, o realizare de seamă a medievisticii contemporane românești, care îi încununează activitatea presărată cu reușite notabile".

Pe baza unor migăloase și îndeungate căutări și cercetări în arhivele și bibliotecile care au păstrat referiri la Baia, completând informațiile scrise - foarte puține - cu mărturiile arheologice ce au rezultat în urma investigațiilor efectuate de el împreună cu arheologii ieșeni Eugenia Neamțu și Stela Cheptea, timp de aproape trei decenii, Vasile Neamțu reconstituie procesul istoric al nașterii centrului urban, cea dintâi reședință voievodală sub Dragoș Vodă (1342-1353), *Civitas Moldaviensis*, a cărei pecete-sigiliu avea înscrisul "Sigillum capitalis civitatis Moldaviae terrae Moldaviensis" - sigiliul orașului Moldavia, capitala Țării Moldovenești. De la această așezare urbană - cea mai veche din Moldova - a pornit, s-a format și s-a consolidat apoi statul românesc de la răsărit de Carpați, care, în împrejurări insuficient de clare a preluat numele acestui târg de pe valea râului omonim.

În cele 250 de pagini, adică 187 pagini de text propriu-zis, un amplu rezumat în limba germană, un indice general, ilustrații, hărți, desene, Vasile Neamțu se referă la: izvoarele cunoscute până în prezent, stadiul actual al cercetărilor; cadrul fizico-geografic, care a favorizat și asigurat întemeierea așezării rurale în "chiuveta" de la Baia și, care, în ultimele decenii ale veacului al XIII-lea, "datorită poziției sale, avea să devină centrul unei formațiuni feudale și foarte probabil, un târg de vale, făcând astfel pași importanți pe drumul detașării sale de celelalte sate din zonă". Așezarea a primit "un număr mic de unguri, armeni și robi tătari", apoi un adaos de sași de la Rodna și Bistrița, încât, "peste sistemul de conducere tradițional, cu oameni buni și bătrâni, s-a suprapus unul mai evoluat" al acestora din urmă.

Într-un interesant capitol, "O samă de cuvinte", autorul face o originală și îndrăzneală incursiune în domeniul termenilor utilizați: cătun, sat, civitas, oppidum, gorod, castrum, zamok, târg, urbe etc., explicând, totodată, și toponimele Baia și Moldova.

Informații și concluzii inedite și bogate conțin și alte capitole referitoare la locuitorii Băii, aspecte demografice, conducerea orașului, revoluția economică a așezării, cultura materială și spirituală. Târgul era condus de 12 pângari, având în frunte un șoltuz, aleși din rândurile celor bogați. Baia avea cancelarie, consiliu și sigiliu proprii. Domnia era reprezentată la Baia printr-un vornic. Între îndeletnicirile tradiționale sunt atestate la Baia: apicultura, creșterea animalelor, pescuitul, vânătoarea, agricultura, culesul, meșteșugurile; dintre meșteșuguri autorul citează: mineritul, prelucrarea fierului, aramei, argintului, olăritului, prelucrarea lemnului, osului, pieilor și blănurilor, țesutul, croitoria etc. Meșteșugurile au ocupat o pondere însemnată în viața târgului în secolele XIV-XVII; în piața târgului, alături de localnici se întâlneau frecvent negustori veniți din Transilvania, Polonia, statele germane etc. La rândul lor, negustorii din Baia sunt semnați mergând și vânzând la Liov, Brașov sau prin pasurile Suhardului, Bârgăului și Tulgheșului, spre Bistrița sau alte orașe transilvănene. Baia a fost și un centru cultural și religios important. În perioada la care ne referim, din cei 18 studenți moldoveni aflați la universitățile din Cracovia, Praga, Viena, nu mai puțin de 11 studenți erau originari din Baia. Bisericile

de aici - o biserică catolică, din lemn, ridicată în anii 1360-1361, o biserică franciscană atestată documentar la 1377, catedrala din 1410 a Sfintei Fecioare Maria, devenită la 7 august 1417 sediul scaunului episcopal (cea mai frumoasă dintre toate lăcașurile catolice din Moldova medievală), precum și patru biserici ale ortodocșilor, din care s-au mai păstrat doar două. Biserica Albă, sribuită, după tradiția lui Ștefan cel Mare și datând din 1467, ca și biserica Adormirii Maicii Domnului, ctitoria lui Petru Rareș, din 1532 - ca și sobele de cahle, sculptura în piatră, picturile de la bisericile de aici sunt mărturii ale valențelor artistice ale așezării urbane de la Baia.

Ca o sugestie pentru o a doua ediție s-ar impune și un capitol despre decăderea orașului, ruralizarea sa, datorată unor factori interni și externi numeroși, complecși, care privesc mutații diferite, inclusiv schimbarea centrelor economice, de comerț etc. Această observație nu scade valoarea de excepție a monografiei la care ne referim.

În concluzie: ne aflăm în posesia primei monografii serioase, exhaustive, închinată celei dintâi capitale a statului incipient Moldova. Siretul și Suceava își așteaptă de mult astfel de cercetători, care să ne dea lucrări de referință de o astfel de probitate științifică.

Mihai Iacobescu